

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

Quæst. II. De Vitiis Prudentiæ Oppositis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

QUESTIO II.

De Vitiis Prudentia Oppositis.

ratione cognitionis magna reducitur, ei- que annecti solent: quod pariter locum habet in temperantia, fortitudine & iustitia) à D. Thoma quaest. 48. art. quic. assignantur prudentia personalis, quæ etiam solitaria & sui moderatrix dicitur: alia poliarchica, quæ etiam dicitur regitiva vel gubernatrix: illa respicit directionem cuique propriam in ordine ad suum bonum: hæc directionem multitudinis. Diciturque ipsa ab Aristotele 6. Ethic. 8. in Oeconomicam, quæ quæ novit quomodo gubernanda sit familia: Civilem seu politicam, quæ novit, quomodo regenda sit publica: & legislatricem, quæ etiam nomothetica dicitur, quæ novit, quæ leges sint condendæ. Addit D. Thomas 9. 50. art. 4. prudentiam militarem, quæ supponere videtur artem militarem, eique superaddere notitiam dirigendi milites ad functiones militares secundum regulas virtutis, præsertim fortitudinis obeundas.

Quæ par- tus subiecti- va prudenti- si.

14. Qualiter omnes comprehendantur sub prudentia personali.

Attamen hæc omnes prudentiæ comprehenduntur revera sub prudentia personali: is enim, qui prudenter v. g. administrat familiam, facit quod & qualiter decet suam personam agere, & sic de cæteris quælibet prudentia in ordine ad quemlibet finem dirigit propriam personam ad iudicandum, quid sibi honestum sit ut agat: quamquam distinguantur secundum actiones directas, earumque fines, quod scilicet in prudentia mere personali sit finis privatus, in actionibus aliarum sit etiam finis communis familiæ aut civitatis aut regni. Et in tali consideratione rectè distinguuntur istæ prudentiæ, saltem sumendo prudentiam personalem exclusivè, ut scilicet intendat bonum proprium tantum. Quæ ratione sunt multi simplices & unæ prudentes personaliter, qui forent imprudentes in œconomia, politica, legislatione, militia.

15. Inter partes generales ista est Eubulia, non Synesis & Gnome. Quid sint singula.

Tres denique assignantur à D. Thoma quaest. 51. partes potentiales prudentiæ, Eubulia, Synesis, & Gnome. Sed de sola Eubulia, quæ est habitus inclinans ad rectè consultandum, id potest sustineri. Synesis enim, quæ est habitus iudicandi de particularibus operabilibus consultatis, idque juxta communes regulas, & Gnome, quæ est habitus rectè iudicandi ex principiis quibusdam altioribus præter ordinarias regulas, seu contra tenorem verborum legis (quod fit per epykiam) sunt ipsamet prudentia, eamque integant, uti diversi habitus circa diversas conclusiones unam scientiam realem.

OMNE peccatum est aliquo modo contra prudentiam, scilicet contra ejus dictamen: non tamen peccatur semper ex iudicio imprudenti, sed quandoque ex indifferenti, quod scilicet aliquid iudicatur non esse quidem honestum, sed tamen delectabile, in ordine ad ipsum agendum; aut esse quidem præceptum, tamen molestum, in ordine ad illud omittendum. Alioquin satis patet, quod dum homo rectè & ex prudenti iudicio operatur, etiam in materia præcepti, id agat liberè, potens, eadem manente notitiâ, non agendo vel oppositum operando, peccare. Omnis tamè peccans est quodammodo imprudens & ignorans. Imprudens quidem, quia agit contra dictamen sive iudicium prudentiæ: ignorans autem, quatenus vel ignorat, vel turpitudinem peccati ut par est non considerat: quamquam (licet rariùs fiat) simpliciter posset quis omnino considerans ex malitia pura peccare.

16. Quo sensu omne peccatum sit contra prudentiam, quo non.

Propriè itaque loquendo opponitur generaliter iudicio prudentiæ ipsa imprudentia actualis, consistens in iudicio non recto de opere hic & nunc exercendo: prudentiæ verò habituali opponitur imprudentia habitualis inclinans ad huiusmodi iudicium. In ea tamen non est per se speciale peccatum, nisi ad summum veniale, quatenus excludit scientiam: de qua non est speciale præceptum extra materiam fidei. At ratione operis præcepti aut vetiti, cuius omittendi vel agendi periculo quis se exponeret, est peccatum (supposito sufficienti voluntario) proportionatè ad qualitatem operis præcepti aut vetiti.

17. Imprudentia opposita prudentiæ in quo consistat.

Specialiter autem inter vitia per defectum opposita prudentiæ recenseri solent ex D. Thoma quaest. 53. & 54. Præcipitatio, Inconsideratio, Inconstantia, & Negligentia; utpote opposita ipsis prudentiæ regulis. Quarum una est, ut opus non agrediari cum impetu & accelerata determinatione, non præviâ deliberatione seu consultatione congruâ, cui opponitur præcipitatio seu temeritas. Secunda, ut excludo accelerato impetu non feras iudicium, neglectâ attentâ consideratione qualitatum & circumstantiarum operis; cui opponitur inconsideratio. Tertia, ut post maturam deliberationem & consideratum iudicium, non facilè ab eo divellaris, & ad sententias mutandas omni vento facilè movearis; cui opponitur inconstantia. Quarta, ut quod deliberatum & resolutum est, oportunè exequaris, cui opponitur negligentia consistens in defectu sollicitudinis & tar-

18. Expenduntur vulgata vitia prudentiæ opposita per defectum Præcipitatio, Inconsideratio, Inconstantia, Negligentia.

& tarditate præcipiendi quod consulta-
tum & iudicatum est fieri; juxta *D. Tho-*
mmam quæst. 54. art. 5. Verùm defectus iste
non est intellectus, aut prudentiæ (cujus
solum est dicere & judicare, non præci-
pere) sed voluntatis; ut proinde pruden-
tia sit suis numeris absoluta, quando non
temerè, sed consideratè & constanter seu
inflexibiliter iudicat, quid hic & nunc agen-
dum vel omittendum est. Negligentia au-
tem in volendo & exequendo opere tunc
est solius voluntatis; & estque opposita illi
virtuti, in cuius materia versatur, v.g. ne-
gligentia in explendo prælati mandato,
contra obedientiam; in colendo Deo, con-
tra religionem, & sic de ceteris.

19.
Vnde orian-
tur,

Porro juxta *D. Thomam q. 53. art. 6.* ori-
tur præcipitatio, inconsideratio, & inconstan-
tia maximè ex luxuria; eò quòd passio
luxuriæ animum absorbeat, & ad sensibili-
lem delectationem trahat, adeoque maxi-
mè corrumpat æstimationem prudentiæ.
Eadem proinde sunt filia luxuriæ juxta
Gregorium 31. Moral. c. 17. li. 31. Nihilominus
oriuntur satis frequenter aliunde,
præsertim in materiis à luxuria omnino in-
dependentibus: Præcipitatio quidem ex
cholera sive ira, ipsa quoque & Inconfide-
ratio ex superbia, aliisve vitiis. Inconstantia
similiter ex timida complexionè & instabi-
litate animi, & aliisve occasionibus origi-
nem frequenter trahit. Neque in hujusmo-
di defectibus est periculum gravis peccati
per se, sed tunc solum per accidens, quando
ex illis omitteretur aliquod opus graviter
præceptum, aut fieret aliquod graviter pro-
hibitum, sive adesset periculum morale.

Qualis
sunt peccata

20.
Qua vitia
Prudentiæ
opposita per
excessum
assiguntur.

Præter hæc enumerant Doctores cum
D. Thoma quæst. 55. nonnulla vitia habentia
quandam fucatam speciem seu similitu-
dinem prudentiæ, tamquam eidem oppo-
sita per excessum, scilicet prudentiam car-
nis, astutiam, dolum, fraudem, sollici-
tudinem nimiam de temporalibus, & fu-
turis.

Quid Pru-
dentiæ car-
nis, & quale
peccatum.

Prudentia carnis dirigit opera carnis,
seu facta secundum instinctus naturæ cor-
ruptæ, sicut vera prudentia opera spiri-
tibus; excogitatque idonea media ad opera
mala seu carnis complenda: & quidem si
opera, quæ dirigit, sint mortalia, est mor-
talis. De qua Apostolus *ad Rom. 8.* Pruden-
tia carnis inimica est Deo. Si venialis, est ipsa
venialis. Tota enim ejus malitia est ex affe-
ctu quem conjunctum habet, eumque con-
notat; nam ratio ingeniosè inveniendi &
assequendi ea, quæ carnis cupiditatibus ser-
viant, etiam potest cognosci à viris san-

ctis, sed non præficari; qui idcirco non
dicuntur prudentes secundum carnem, sty-
lo, aut ex mente Scripturæ.

Astuti generatim dicuntur, qui norunt
modos agendi non passim obvios, quibus
vel alios decipiant, vel cavent, ne deci-
pantur. Et sic est quid magis commune
astutia, quam prudentia. Immo in Scriptu-
ra interdum nomine astutiæ prudentia in-
telligitur, *Proverb. 1. Ut deus parvulis astu-
tia*, id est, circumspicere, ne facile deci-
pantur. Et *c. 13. Astutus*, id est, prudens &
circumspectus, *omnia agit cum consilio.* Hic
sumitur pro notitia pravorum mediorum
ad fallendum idoneorum cum affectu exe-
quendi conjuncta. Sic sumitur ab Aposto-
lo *2. Cor. 4. Non ambulantes in astutia.* Con-
tinet artem simulandi & dissimulandi, ha-
betque locum in functionibus proximorum
concernentibus: nemo enim sibi quid oc-
cultum cupit, sed proximo. Est denique
species prudentiæ carnis late sumptæ: nam
videntur maximè secundum mundum pruden-
tes, qui modos norunt occultos obti-
nendi temporalia fallendo alios.

21.
Astutia di-
versimodè
sumitur.

Quo sensu
hic sumi-
tur.

Dolus generatim est astutiæ executio,
tum per verba, tum per facta; potissimum
autem quæ fit per verba. Fraus est exe-
cutio astutiæ per facta; adeoque quid mi-
nus commune ad dolum. Habent se ad
prudentiam falsam, sicut pactiones justæ
ad prudentiam veram: nam sicut hæc regu-
lis prudentiæ, ita illæ regulis astutiæ diri-
guntur; adeoque hi modi agendi contra
prudentiam non distinguuntur ab astutia
sed sunt executiones, seu actus externi
astutiæ.

Quid Do-
lus &
Fraus.

Sollicitudo temporalium & futurorum
moderata laudabilis est, commendata *1. Timoth. 6. & 10.* Nimia reprobat *Matth. 6. Luca 12. & 1. ad Timoth. 6.* estque ipsa
radix malorum. Involvit autem nimiam
temporalium cupiditatem, anxiam curam
illa conservandi aut consequendi inde ori-
undam, & similiter nimiam circa illa
mentis occupationem. Quare radicaliter &
præcipue, quatenus est vitiosa, in volunta-
te consistit. Unde est summè cavenda, est
tantum sit venialis, nisi dum quis idcir-
co violat aut violare paratus est præcep-
tum graviter obligans. Vide effectus hu-
jus vitii apud *Leesium lib. 1. cap. 2. num. 29.*
& 30.

22.
Sollicitudo
temporalium & fu-
turorum
expenditur.

Sollicitudo futurorum maximè circa
temporalia versatur, & sic est species sol-
licitudinis temporalium. Aliàs etiam ver-
satur circa honores, promotiones &c. pro-
ut quis similibus cupiditatibus est intri-
catus.